

Vastaus Tero Juutin valtuustoaloitteeseen 21.2.2024, Aloite yhdenvertaisten lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluiden puolesta koko Eloisan alueella

Aluehallitus 27.05.2024 § 125

9635/00.02.10/2023

Valmistelija

Tulosaluepäällikkö (sote-keskuspalvelut) Heli Järnefelt p. 040 359 6605, palvelualuejohtaja (sote-keskuspalvelut) Marjo Numminen p. 040 141680, tulosaluepäällikkö (mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut) Johanna Puhakka p. 040 656 7758, palvelualuejohtaja (mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut) Minna Mutanen p. 044 794 4300

Taustaa

Aluehallitukseen on tehty aiemmin selvitys (12.2.2024) opiskeluhollosta sekä lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalveluista, jossa käyty läpi em. palveluita sekä Eloisan psykologitilannetta.

Henkilöstötilanne psykologien osalta on ollut haastava jo vuosia ennen Eloisaa. Psykologien henkilöstömitoitus opiskeluhollossa astui voimaan 1.1.2023, kun taas koulujen ja oppilaitosten psykologien henkilöstömitoitus tuli voimaan 1.8.2023 alkaen siirtymäajan jälkeen. Asetus määritteli henkilöstömitoituksen siten, että on oltava vähintään yksi kuraattori 670:tä oppilasta/opiskelijaa kohti ja yksi psykologi 780:tä oppilasta/opiskelijaa kohti.

Valtuustoaloitteen otsikossa edellytetään yhdenvertaisia lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja koko alueelle, mutta aloitteen sisältö kohdentuu yhtenäisiin koulupsykologipalveluihin koko Eloisan alueella. Eloisassa työskentelee psykologeja eri toimialueilla (esimerkiksi sosiaalipalveluissa ja terveyspalveluissa). Terveyspalveluissa psykologeja työskentelee eri palvelualueilla sotekeskus-palveluissa, mielenterveys- ja riippuvuuspalveluissa, sairaalapalveluissa ja lasten lastenneurologialla. Koulupsykologi-palvelut sijoittuvat Sote-keskuspalvelujen palvelualueelle. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut, niin peruspalvelut kuin erikoissairaanhoido taas sijoittuvat Akuuttipalvelut, Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut -palvelualueelle. Palvelualueiden henkilöstö tekee

tiivisti yhteistyötä, että alueen väestö saa tarvitsemansa palvelun esimerkiksi opiskeluhuollossa.

Lähtökohtaisesti Terveystieteiden laitoksen (16§) mukaan sairaudenhoito ei kuulu kouluterveydenhuoltoon. Koulupsykologin tehtävänä on tukea esi- ja perusopetuksessa olevien lasten koulunkäyntiä, psyykkistä hyvinvointia ja kokonaiskehitystä sekä kartoittaa ja ennaltaehkäistä oppimisen pulmia. Poikkeuksen tähän tekee adhd-selvittelyt ja hoidon seuranta, jotka on Eloisalla sovittu hoidettavaksi kouluterveydenhuollossa.

Kun taas opiskeluterveydenhuoltoon (Terveystieteiden laiki 17§) kuuluu myös sairaudenhoito mukaan lukien mielenterveystyö.

Opiskeluhuoltopalveluihin on kevään 2024 aikana sijoitettu mielenterveys- ja riippuvuuspalvelujen sairaanhoitajia ja tältä osin yhtenäisten toimintamallien kehittämistyö on käynnissä.

Henkilöstötilanne

Hyvinvointialueen muodostuessa palvelussuhteessa olevat työntekijät siirtyivät liikkeenluovutuksella kuntien sivistustoimesta tai kuntayhtymistä. Haastavaksi tilanteen teki erityisesti se, että siirtymävaiheessa psykologeja siirtyi (7,5 henkilötyövuotta), joka on huomattavasti vähemmän kuin mitoitus vaatisi. Tämä kertoo myös siitä, että jo ennen Eloisaa psykologiresurssi oli varsin haastava.

Aktiivinen uusien psykologien rekrytointi ja muut veto- ja pitovoimaan liittyvät toimet aloitettiin heti alku vuodesta 2023. Rekrytointi osoittautui haastavaksi, hakijoita avoimiin tehtäviin ei ollut. Sen lisäksi kesällä 2023 jäi pois opiskeluhuollosta neljä psykologia. Keväällä 2023 edelleen tehostettiin rekrytointi toimia ja laadittiin Eloisan veto- ja pitovoimaohjelma yhdessä henkilöstöpalvelujen ja psykologien edustajien kanssa. Ohjelma valmistui loppusyksystä 2023 (liite).

Aktiivinen rekrytointi psykologien osalta on ollut keskeistä. Avoimia koulupsykologien tehtäviä on ollut tarjolla seitsemän eri kertaa vuosien 2023-2024 aikana. Oman rekrytoinnin lisäksi olemme hyödyntäneet rekrytointikumppania. Panostus psykologien rekrytointiin, työn/ tehtävien sisältöön ja erilaisiin etuihin on ollut vahvaa. Rekrytoinnissa on korostettu koulupsykologin työn arvostusta sekä tarjottuja etuja, kuten tehtäväkohtaisen palkan tarkastus, koulutusmahdollisuuksia, mentorointia

ja työnohjausta sekä mahdollisuutta räätälöidä työnkuvaa elämäntilanteeseen sopivaksi. Haasteina rekrytoinnissa on tullut esille, haluttomuus muuttaa alueelle ja sitä kautta pitkät työmatkat sekä yksityisen sektorin houkuttelevuus taloudellisesti (palkka).

Sinnikäs rekrytointi ja työ vetovoiman eteen onkin tuottanut tulosta. Olemme onnistuneet rekrytoinnissa ja saaneet palkattua kahdeksan uutta psykologia vuoden 2024 aikana hyvinvointialueen opiskeluhoollon palveluihin. Jatkamme edelleen rekrytointeja aktiivisesti, koska mitoituksen täyttämistä varten tarvitsemme vielä kaksitoista psykologia lisää.

Toimenpiteitä, jolla ongelmaa on ratkottu

Psykologivajetta on pyritty helpottamaan aktiivisen rekrytoinnin lisäksi palvelusetelillä, jonka avulla olemme ostaneet psykologin tutkimuksia opiskeluhooltoon: palvelusetelituottajia on Mikkelin, Pieksämäen sekä Savonlinnan alueella. Palvelusetelillä ostamme vain tutkimuksia.

Esityksessä viitattiin myös mielenterveys- ja riippuvuuspalvelujen psykologiresurssin siirtoon opiskeluhoollon palveluihin. Kyseessä on jo lähtökohtaisesti ollut määräaikaiseksi sovitusta resurssin siirrosta tilanteessa, jossa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon asiakkaat ovat Savonlinnassa olleet kokonaan ilman koulupsykologipalvelua. Käytännössä lasten ja nuorten jäädessä ilman palveluja näissä palveluissa, ohjautuu osa heistä mielenterveyspalveluihin. Siirrolla on pyritty kriittisessä tilanteessa tuottamaan palvelu siellä, missä palvelu kuuluu tuottaa. Kyseessä on ollut tilapäinen apu, jossa kunkin psykologin työpanoksesta 20% on siirretty kahdeksi kuukaudeksi opiskeluhoollon palveluihin saman aikaisesti, kun psykiatristen sairaanhoitajien työpanosta on pystytty lisäämään.

Jono

Psykologin tutkimuksiin muodostui jonoa syksyn 2023 aikana, erityisesti Savonlinnan alueella. Vuoden 2024 kevään aikana olemme onnistuneet purkamaan tutkimusjonoa sisäisten järjestelyjen, ostopalveluiden ja uusien rekrytoitujen psykologiavarojen avulla. Vaikka jonotilanne onkin parantunut, on tutkimuksiin edelleen jonoa.

Jonotilanne on jatkuvasti muuttuva. Jonossa olevat oppilaat ovat kyllä saaneet tukea/apua, koska koulun ja opiskeluhoollon tukitoimet tulee

käynnistää aina ennen jonoon asettamista. Opiskeluhuollon vastaava psykologi arvioi säännöllisesti jonossa olevien lasten ja nuorten hoidon kiireellisyyttä ja tutkimustarvetta.

Ostopalveluiden käyttö

Vuoden 2024 vaihteessa osa psykologiestopalvelujen sopimuksista päättyivät. Sopimuksia ei irtisanottu, vaan kyse oli määräaikaisten sopimusten päättymisestä. Tuntihinta ostosopimuksissa oli enimmillään yli 200 € / tunti. Optiokausia käytettiin sopimuksissa, joissa se oli mahdollista. Suorahankintaa ei tällaisessa tapauksessa voida hankintalain mukaan käyttää.

Kustannusten hallinnan kannalta siirryttiin palvelusetelimalliin.

Psykologeilla lisäksi on mahdollista työskennellä myös ammatinharjoittajana Järvi-Suomen Terveys Oy:n kautta, mutta tämä toimintamalli ei ole herättänyt kiinnostusta.

Mikäli ostopalvelua edelleen lisättäisiin, johtaisi se vääjäämättä kustannusten nousuun ja vähentäisi kiinnostusta hakeutua suoraan työsuhteeseen. Ostosopimukset saattaisivat johtaa nykyisten psykologien siirtymiseen pois suorista työsuhteista. Uusia psykologeja on haastavaa rekrytoida alueen ulkopuolelta.

Yksityisten palveluntuottajien ja heidän työntekijöiden palkkaan emme voi ottaa kantaa eikä palkkatietoja ole meillä tiedossa. Tiedämme, että ne ovat huomattavasti korkeammat kuin julkisella puolella. Eloisassa on palkkajärjestelmä, jota noudatamme. Veto- ja pitovoimaohjelman mukaiset palkkojen korotukset nostivat Eloisan psykologien palkat hyvinkin kilpailukykyiseksi suhteessa muihin hyvinvointialueisiin, mutta ei yksityisiin toimijoihin.

Psykologien ja henkilöstön kuuleminen

Psykologit ovat olleet aktiivisesti mukana keskustelussa ja suunnittelussa, joissa on pohdittu alueen haastavaa henkilöstötilannetta ja yhdessä on mietitty erilaisia ratkaisukeinoja. Veto- ja pitovoima- ohjelma tehtiin psykologien kanssa yhteistyössä. Ohjelmaa ja sen toimenpiteitä on käsitelty usein psykologien sekä myös kuraattorien säännöllisissä työkokouksissa (joka toinen viikko tapaamiset päälliköiden ja vastaavien psykologien kanssa). Olemme tavanneet psykologien ja

terveyspalveluiden johdon kanssa myös psykologiliiton edustajia sekä tehneet aktiivisesti yhteistyötä henkilöstöhallinnon ja ammattiliittojen edustajien kanssa.

Hyvinvointialueella ei kuitenkaan ole ensisijaista vastuuta ennaltaehkäisevästä toiminnasta, joilla on tutkitusti lasten ja nuorten mielenterveyttä edistävää vaikutusta. Kaupungeilta, kunnilta ja järjestöiltä tarvitaan aktiivista roolia varhaiskasvatuksen, koulutuksen, nuorisotyön, liikunnan ja kulttuurin järjestämiseen ja resurssointiin mielenterveyspalvelujen tarpeen kasvun hillitsemiseksi.

Toimivalta Hallintosääntö 124.2 §, Hallintosääntö 9.2 §:n 3 kohta

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus merkitsee selvityksen tiedoksi. Vastaus valtuustoaloitteeseen viedään tiedoksi aluevaltuustolle, joka merkitsee aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esityksen mukaan.

Tiedoksi Aluevaltuusto